

BRYOBALMA

MEDEDELINGEN VAN
DE BRYOLOGISCHE WERKGROEP DER
KON. NED. NAT. HIST. VERENIGING

22e jaargang no 3/4, 1968 (verschenen maart 1969)

Redacteur: Drs. E. C. H. Kolvoort,
Arnhemsestraatweg 25 B, Velp (G.)

Administrateur: S. Groenhuijzen,
Achillesstraat 10 III, Amsterdam - Z.

Abonnementsgelden door storting op
Gemeente Giro G 183 (via postgiro 13 500)

DE NAJAARSEXCURSIE 1968

in de omgeving van Leiden

F. Bos

F. Sollman

In de loop van vrijdagavond 20 september kwam een groep deelnemers in het jeugdbuitencentrum "De Korte Vliet" aan. De plannen voor de komende dagen werden besproken.

Voor zaterdagmorgen stond een bezoek aan het landgoed "De Raaphorst" te Wassenaar op het programma. Dit gebied is een bezit van de koninklijke familie. Wij bezochten het bosgedeelte rechts van de ingang. Het bos is door zijn ouderdom in vergaande mate ontkalkt, hetgeen aan de mosflora duidelijk te zien is. De volgende kalkmijdende soorten werden o. a. gevonden:

Leucobryum glaucum, *Dicranum undulatum* (= *D. polysetum*), *Mnium hornum* en *Plagiothecium undulatum*.

Toen we hier uitgezocht waren, gingen we naar de Seringenberg. Hier was door Barkman (litt. 1) *Rhodobryum roseum* (kapselend!) gevonden. Dit mos werd echter niet teruggevonden.

Onderweg werd nog even vluchtig een aardig weilte gelventariseerd. De Seringenberg is een kunstmatige heuvel, die met sering en beplant is. Buiten de paden is het door overvloedig aangebracht prikkeldraad onbegaanbaar gemaakt. We moesten ons zodoende tot het pad en naaste omgeving beperken. De hellingen van de heuvel leverden o.m. een serie Plagiothecium-soorten op (bv. Plagiothecium laetum en P. ruthei).

De draaiende weg omhoog gaf als beloning een fraai uitzicht op de omgeving.

Op de muren van het gebouwtje op de top groeiden o.a. Grimmia pulvinata (kapselend), Tortula ruralis var. ruralis en het muurvarentje (Asplenium ruta-muraria). Vanaf het koepeltje hadden we een uitzicht op de omgeving. Duidelijk was in de verte de derde strandwal (Voorschoten-Rijswijk) te onderkennen. De tussenliggende strandvlakte is voornamelijk als weiland in gebruik. De laagste delen van de Raaphorst lopen door tot op deze strandvlakte. Dit deel werd door tijdgebrek niet bezocht.

Na van het vergezicht op de Seringenberg genoten te hebben, begon de terugtocht. Een gedeelte aan de voet van de heuvel werd nog even gelventariseerd. Besloten werd daarna om vast een eind op weg te gaan naar het excursiegebied van de middag, nl. de duinen ten zuiden van Katwijk aan Zee.

In het begin van de middag kwam de karavaan auto's bij het infiltratiegebied ten zuiden van Katwijk aan Zee aan. Daar voegden zich Dirkse en het echtpaar Loode nog bij de groep.

Door een roestig draaihek betraden we het infiltratiegebied. Het terrein maakt op het oog een nogal armzalige indruk, maar dit blijkt bij nadere beschouwing toch erg mee te vallen. Op een noordhelling vonden we o.a. Rhodobryum roseum en Rhytidiadelphus triquetrus. Beide soorten waren nogal verdroogd, zoals trouwens veel mossen in dit terrein.

Het ingevoerde water is blijkbaar niet al te schoon. Enkele lege bezinkingsbassins gaven althans de indruk van een vloeiveld van een aardappelmeelfabriek.

Via een paadje langs de bezinkingsmeren, kwamen we in een bijna geheel dood populierenbosje. Hier werden o.a. Metzgeria furcata en Frullania dilatata gevonden.

We gingen nu westelijker en bereikten een verlaten akkertje, waarop leuke vondsten gedaan werden. Door drangwater was het terreintje duidelijk vochtig geworden.

Op het dunne laagje slib hadden zich o.a. gevestigd: Riccia crystallina, Marchantia polymorpha en de paddestoel Omphalina hepatica (opgave J. Frencken). Verder de planten: Rumex maritimus, Juncus bufonius ssp. ambiguus en Chenopodium rubrum var. humile. Het geheel is een nogal vaak voorkomende fase voor kwelplekken met een sliblaagje in een storingsmilieu met een verslechte bodemstructuur. Dergelijke terreintjes bleken hier nogal zeldzaam te zijn, waarschijnlijk door het geringe reliëf in het terrein. Dit in tegenstelling tot het nog te bezoeken duingebied Meyendel, nabij Den Haag. Er werd nu in een forse mars in zuidwestelijke richting doorgelopen.

Onderweg werd nog even gestopt bij de zeer fraaie duinrooshellingen, totdat de groep weer bij elkaar was. Frencken en enige andere achterblijvers hadden nl. ter plaatse een paddestoel gedeetermineerd, die Lepiota excoriata bleek te heten.

Toen we bij een staaltje van Duitse architectuur aangekomen waren, bleken daarop zelfs mossen te groeien. Gezien werden o.a. Grimmia apocarpa (var. apocarpa) en Grimmia pulvinata.

Langs het spoorbaantje keerden we terug naar ons beginpunt. Onderweg werd uit een bezinkingsbassin nog een pluk beekmos (Leptodictium riparium) gevist en wel de vorm trichopodium. Iedereen ging nogal uitgewaaid in de richting van de auto's terug. De kopgroep dook echter niet zover van de uitgang plotseling naar beneden. Hier bleek het levermos Ptilidium ciliare aanwezig te zijn, voor het Duindistrict een zeer fraaie vondst. Het geheel vormde een flinke pol op een laag, oppervlakkig uitgelopen hellinkje. 's Avonds werden we rondgeleid in het labyrint van het Rijks-herbarium te Leiden. Hier kregen we verschillende historische en moderne bryologische werken alsook tijdschriften ter inzage. Tijdens de koffie werden de mossen bekeken, die Touw had verzameld in Thailand. Hier lag ook enig moeilijk te verteren "Sphagnumvoer" voor de doorbijters. Direct hierna hield hij een boeiende lezing over dit land, waarbij ook andere aspecten van Thailand belicht werden.

's Avonds laat keerden we naar ons bivak terug.

Op zondagmorgen gingen we met de karavaan auto's op pad naar de Haagse Waterleiding Duinen (Pan 26). Bij de ingang werden we opgewacht door Van der Werf, die ons verder begeleidde. De indruk van dit terrein is een geheel andere, dan die van de duinen ten zuiden van Katwijk aan Zee.

Dit duingebied nabij Den Haag heeft meer reliëf, ook is er meer begroeiing van o.a. heesters. De infiltratiebassins zijn hier ook minder storend dan de Katwijkse. De vreemde situatie doet zich hier voor, dat de hellingen vochtiger waren dan de dalen. Dit wordt veroorzaakt door het drangwater uit de hoger gelegen bassins. Er vindt een regeneratie plaats van een vochtige duinbegroeiing. Deze begroeiing herinnerde op sommige plaatsen aan een Schoenetum. De Schoenus zelf heeft zich echter pas op twee plaatsen gevestigd. De Parnassia stond in volle glorie.

De eerste vochtige plek was al direct de moeite waard. Peltia endiviaefolia kwam hier o.a. in redelijke hoeveelheden voor. De Bryum, die hier veel stond, bleek later Bryum pseudotriquetrum te zijn. Dit alles groeide tezamen met de duinrus (Juncus alpino-articulatus ssp. atricapillus), die op enkele vochtige plaatsen optimaal voorkwam.

Verder werden in dit gebied een aantal Riccardia's verzameld: Riccardia multifida, R. pinguis, terwijl Roorda nog Riccardia sinuata bleek te hebben verzameld. We bleven de zomen van het drangwatergebied volgen en passeerden allerlei plasjes benevens een aantal karresporen in verschillende ontwikkelingsstadia. Uit één van de vochtige Calamagrostis-veldjes kwam zelfs nog een pluk Leptobryum pyriforme te voorschijn, groeiend op een laag modderig wandje in een karrespoor. We liepen om het bassin heen en passeerden af en toe vegetaties waarin Gentiana cruciata opviel. Aan het einde van het bassin gingen we verder in oostelijke richting. De kopgroep inspecteerde een lichtelijk overstoven hellinkje en vond daar een aantal te verwachten soorten, o.a. Encalypta streptocarpa (= E. contorta) en veel Bryoerythrophyllum recurvirostre.

Ondertussen hadden enige achterblijvers een kapselende Fissidens gevonden op een vochtig plekje, die later Fissidens adianthoides bleek te heten.

Na deze leuke vondsten gingen we in de richting van de uitgang. Een deel van de groep wilde nog door het duin afsteken naar de auto's, maar kwam bedrogen uit.

Van der Werf voerde bij het afgesloten hek een one-man-show op. Hij demonstreerde, hoe je een kwartier kunt zoeken naar een sleutel, die op een voor de hand liggende plaats is opgeborgen.

De zondagmiddagexcursie was gepland in de binnenduinrand bij Noordwijkerhout (Duindamse Slag). De laanbomen bij het entree

leverden o.a. Frullania dilatata en Amblystegium serpens op. Het gebied was nogal rijk aan paddestoelen. Hier onttaarde de excursie bijna in een fotografisch-mycologisch festijn. Dit uitspattinkje was echter toch wel de moeite waard. Gefotografeerd werd hier een fraaie groep van de soort Gymnopilus spectabilis. Een heel eind verder werden later nog op één plekje de volgende fungi gevonden:

Helvella crispa, Helvella lacunosa en Geastrum triplex (alle opgeven van J. Frencken).

De noordhelling in het dennenbos was zeer de moeite waard. Hier werden o.a. gezien Eurhynchium striatum. Mnium undulatum en twee soorten Lophocolea. Vooral het voorkomen van Eurhynchium striatum wijst op een rijke humuslaag. De forse eikvarens (Polypodium interjectum Shivas) die hier stonden, duiden hier ook op. Nadat deze helling bryologisch "genomen" was, werd in vrijwel één grote mars doorgelopen naar de door Touw beloofde Rhytidium rugosum.

Direct buiten het binnenduinbos gekomen vonden we het mos, dat tussen de Hypnum cupressiforme var. lacunosum in eerste instantie over het hoofd werd gezien, maar toen de plant eenmaal gevonden was, toch duidelijk in habitus bleek te verschillen van de Hypnum. Deze vondst vormde een waardige afsluiting van deze excursie. Hierna begon de terugtocht. Afscheid werd genomen op de bij de ingang gelegen parkeerplaats. Een aantal deelnemers, die niet het hele weekend konden komen, waren al eerder vertrokken.

Summary

The article describes details of the usual autumn-excursion held in 1968 in the environments of Leiden.

Four areas were visited: the estate "Raaphorst", a property of the Royal Family, the sanddunes near Katwijk aan Zee and those near The Hague and Noordwijkerhout.

The Saturday evening was spent in the Rijksherbarium at Leiden where historic and modern moss literature was exhibited. Drs. Touw showed mosses collected in Thailand and held a very interesting lecture on his visit to that country.

The flora of the dunes near The Hague was the most interesting due to a higher water content in the soil.

Some of the most interesting mosses found were: Ptilidium ciliare,

Riccardia multifida, *R. pinguis*, *R. sinuata*, *Riccia crystallina*,
Pellia endiviaefolia, *Encalypta streptocarpa*, *Eurhynchium striatum*,
Rhytidium rugosum.

Literatuur

1. BARKMAN, J.J.,
 in Nederlands Kruidkundig Archief. Deel 57 (1950).
 p. 311.
2. BOERBOOM, J.H.A.,
 Artikelenserie over het Haagse duingebied, in:
 De Levende Natuur: 61e jrg. (1958), pag. 18 e.v.;
 idem: p. 25 e.v.; 63e jrg. (1960) p. 32 e.v.
3. -----: De vegetatie van Meyendel, in:
 Meded. nr. 39 (1958) van het ITBON. p. 17-46.
4. DOING, H.,
 De buitenplaatsen en bossen langs de binnenduinrand
 van Noord- en Zuid-Holland. In: Natuur en Land-
 schap 16e jrg. no. 4 ('62-'63). pag. 261 e.v.
5. -----: Vegetatie (supplement 2) + gestencilde aanvullingen
 en verbeteringen.
 In: Recreatie en natuurbescherming in het Noord-
 hollands Duinreservaat.
 Uitgave: ITBON meded. nr. 69 C (1964).
6. FABER, F.J.,
 Nederlandse landschappen. Gorkum (1942).
7. LANDWEHR, J. en J.J. BARKMAN,
 Atlas van de Nederlandse bladmossen.
 Bib. K.N.N.V. no. 15 (1966).
8. MARGADANT, W.D.,
 Mossentabel, 3e druk. NJN (1959).
9. WESTHOFF, V.,
 De betekenis van Meyendel als natuurgebied in het
 geheel van het Nederlandse duinlandschap.
 In: ITBON meded. nr. 39 (1958), p. 94-101.

Deelnemerslijst (alfabetisch)

12 Personen, die het gehele weekend konden bijwonen:
 F. Bos, mevr. J. Brevé, J. Frencken, S. Groenhuijzen, N. Luitingh,
 L. Montijn, F. Muller, P. Roorda van Eysinga, F. Sollman,
 A. Touw & dochtertje Machteld en E. Werner.

21 Personen, die slechts een deel van het weekend bijwoonden:
 P. Bakker en mevr. F. Bakker, M. Brand, G. Dirkse, G. Harmsen
 en mevr. Harmsen, C. Kapel, D. Kreulen, mej. B. van Leeuwen,
 T. Lommers, W. Loode en mevr. T. Loode en hun zoontje Eelco,
 W. van Meggelen, P. de Meij, J. Mennema, mej. A. Ort, F. Sluimer,
 J. van Taanom, S. van de Werf en A. van Wijk.

*

Legenda (bij de soortenlijst)

1. Landgoed "De Raaphorst" te Wassenaar (d.d. 21.9.'68).
 A. Bosgedeelte ten zuiden van de ingang.
 B. Seringenberg en stenen gebouwtje op de top.
 C. Weitje, links van het pad naar de Seringenberg.
2. Duinen ten zuiden van Katwijk aan Zee, met infiltratie (Berk-
 heide). d.d. 21.9.'68.
3. Waterleidingduinen Den Haag, Pan 26. d.d. 22.9.'68.
4. Noordwijkerhout, Duindamse Slag. Grotendeels binnenduinbos.

OPMERKINGEN:

1. Voor de auteursnamen, zie men: W.D. Margadant - Mossen-
 tabel 3e druk (1959).
2. ! wil zeggen: kapselend.
3. n wil zeggen: nagedetermineerd, meestal door twee of meer
 personen.

MUSCI

Amblystegium serpens	.
Atrichum undulatum	x
Aulacomnium androgynum	x
Barbula convoluta	.
Barbula fallax	x
Barbula unguiculata	xn
Brachythecium albicans	.
Brachythecium rutabulum	x!
Brachythecium salebrosum	.
Brachythecium velutinum	.
Bryoerythrophyllum recurvirostre	.
Bryum argenteum	.
Bryum capillare	x
Bryum inclinatum	.
Bryum pseudotriquetrum	.
Bryum spec.	x
Calliergonella cuspidata	.
Camptothecium lutescens	.
Campylopus fragilis var. pyriformis	x
Ceratodon purpureus	x!
Dicranella heteromalla	x!
Dicranoweisia cirrhata	x
Dicranum polysetum	xn
Dicranum scoparium	x
Ditrichum flexicaule var. densum	.
Drepanocladus aduncus	.
Encalypta streptocarpa	.
Eurhynchium praelongum	x
Eurhynchium striatum	.
Fissidens adianthoides	.
Funaria hygrometrica	x!n
Grimmia apocarpa var. apocarpa	.
Grimmia pulvinata	.
Hylocomium splendens	.
Hypnum cupressiforme	x
Hypnum cupressiforme var. lacunosum	x
Leptobryum pyriforme	x
Leptodictium riparium fo. trichopodium	.

	1A	1B	1C	2	3	4	
.	.	x	.	x!	.	x	
x	x	.	.	.	.	x	
x	x	.	.	x	.	x	
.	.	x	.	x	xn	x	
x	x	.	.	.	.	.	
xn	.	.	.	.	.	.	
.	.	.	.	x	x	.	
x!	.	.	.	x!	.	x!	
.	.	.	.	x!	.	.	det. Roorda
.	.	.	.	.	.	x	det. Groenh.
.	.	.	.	x!n	xn	x!	
.	.	x!	.	x!	.	.	
.	x	.	.	x	.	.	
.	.	.	.	x!	x!	.	det. Groenh.
.	.	.	.	.	x	.	
.	x	.	.	.	.	.	
.	.	.	.	.	x	.	
.	.	.	.	xn	x	x	
x	.	.	.	.	.	.	det. Groenh.
x!	x	.	.	x	x	x!	
x!	.	.	.	.	.	.	
x	.	.	.	x!	.	x	
xn	.	.	.	.	.	.	
x	.	x	.	x	x	x	
.	.	.	.	.	xn	.	
.	.	.	.	.	xn	.	
x	x	.	.	.	.	x	
.	.	.	.	xn	.	xn	2) noordhelling
.	.	.	.	.	x!n	.	
x!n	.	.	.	x!	x!	.	
.	.	.	.	x!n	.	.	
.	x!n	.	.	x!n	.	.	
.	.	.	.	x	.	.	
x	x	.	.	x	x	x	
x	.	x	.	x	.	xn	4) open duin
x	.	.	.	x	xn	.	
.	.	.	.	.	x	.	det. Groenh.

MUSCI

	1A	1B	1C	2	3	4	
Leucobryum glaucum	x	.	.	.	.	.	
Mnium affine	xn	x	.	.	x	x	
Mnium hornum	x	x	.	x	.	x	
Mnium undulatum	x!	.	.	.	.	.	
Orthodontium lineare	.	.	.	x	.	.	
Orthotrichum cf. affine	x	.	.	x	.	x	
Orthotrichum cf. diaphanum	.	x	.	.	.	.	det. Groenh.
Plagiothecium curvifolium	.	x!	.	.	.	.	3) det. Groenh.
Plagiothecium laetum	.	x cf	.	.	.	.	det. Groenh.
Plagiothecium ruthei	x	.	.	.	.	.	
Plagiothecium sylvaticum	x	.	x	.	.	.	
Plagiothecium undulatum	x!	.	.	.	.	x	
Pleurozium schreberi	x!	.	.	.	.	.	
Pohlia nutans	x	.	x	x	.	.	
Polytrichum formosum	x	.	x	x	x	x	
Polytrichum juniperinum	.	.	.	x	.	.	
Pseudoscleropodium purum	.	.	.	x	.	.	
Rhacomitrium canescens	.	.	.	.	.	x	
Rhodobryum roseum	.	x	.	.	.	x!	
Rhyngostegium confertum	.	.	x	.	.	x	
Rhyngostegium megapolitanum	.	.	.	x	.	.	
Rhytidiadelphus squarrosus	.	.	.	.	.	xn	open duin
Rhytidiadelphus triquetrus	x	x	.	.	.	x	
Rhytidium rugosum	.	.	.	x	xn	x	
Thuidium tamariscinum	.	x	.	x	.	.	
Tortella flavovirens	.	.	.	x	xn	.	
Tortula muralis	.	xn	.	x	x	.	1B) gebouwtje
Tortula ruralis var. arenicola	.	.	.	x!	.	xn	2) noordhelling
Tortula ruralis var. ruralis	.	.	.	.	.	.	
Tortula subulata	.	.	.	.	.	.	

	1A	1B	1C	2	3	4	
x	.	.	.	.	.	.	
xn	x	.	.	.	x	x	
x	x	.	.	x	.	.	
x!	.	.	.	.	.	.	
.	.	.	.	x	.	.	
x	.	.	.	x	.	x	
.	x	.	.	.	.	.	det. Groenh.
.	x!	.	.	.	.	.	3) det. Groenh.
.	x cf	.	.	.	.	.	det. Groenh.
x	.	.	.	.	.	.	
x	.	x	.	.	.	.	
x!	.	.	.	.	.	x	
x!	.	.	.	.	.	.	
x	.	x	.	x	.	.	
x	.	x	.	x	x	x	
.	.	.	.	x	.	.	
.	.	.	.	.	.	.	
.	x	.	.	.	.	x	
.	.	x	.	.	.	x!	
.	.	.	.	.	.	x	
.	.	.	.	x	.	.	
.	.	.	.	.	.	.	
.	.	.	.	.	.	xn	open duin
x	x	.	.	.	.	x	
.	.	.	.	x	xn	x	
.	x	.	.	x	.	.	
.	.	.	.	x	xn	.	
.	xn	.	.	x	x	.	1B) gebouwtje
.	.	.	.	x!	.	xn	2) noordhelling

HEPATICAЕ

Barbilophozia barbata	.....
Cephalozia bicuspidata	.....
Frullania dilatata	.....
Lophocolea bidentata	.....
Lophocolea heterophylla	.....
Lophozia excisa	.....
Marchantia polymorpha	.....
Metzgeria furcata	.....
Pellia endiviaefolia (incl. fo. furcigera)	.....
Pellia epiphylla	.....
Ptilidium ciliare	.....
Riccardia multifida	.....
Riccardia pinguis	.....
Riccardia sinuata	.....
Riccia crystallina	.....

1A	1B	1C	2	3	4	
.	.	.	X	.	.	
X	.	.	.	.	.	
.	.	.	X	.	X	
X	X	.	.	.	X	
X	X	.	X	X	X	
.	.	.	X	.	.	det. Groenh.
X ♀	.	.	X	.	.	
.	.	.	X	.	.	
.	.	.	X	xn	.	
.	.	.	X	.	.	
.	.	.	xn	.	.	
.	.	.	.	X	.	det. Groenh.
.	.	.	.	xn	.	
.	.	.	.	xn	.	
.	.	.	xn	.	.	

DE HAUTES FAGNES

door
Nol Luitingh

Op 16 april 1967 werd door de Eindhovense mossenwerkgroep de eerste excursie gemaakt naar het Plateau des Hautes Fagnes in België. De Heer Ph. de Zuttere vonden we bereid om deze excursie te leiden, wat tot gevolg had, dat zijn enthousiasme op ons overging. Dit ongelofelijk gevarieerd mosrijk gebied hebben we tot juni 1968 nog 3 x bezocht en ons enthousiasme groeit bij elk nieuw bezoek! Op 2-3 sept. '67, Hemelvaart 1968 en Pinksteren 1968 werden in Bévercé kampjes gehouden, waarin vooral het zuidelijke deel van de Fagnes plus de diep uitgeslepen afwateringsbeekdalen zoals Warche en Bayehon, onze aandacht kregen. De mossenrijkdom is daar zo groot, dat het geruime tijd duurde voordat we althans een groot deel van het verzamelde materiaal gedetermineerd hadden; een aanvulling later is dan ook zeker te verwachten. In dit verslag zijn ook de gegevens verwerkt, die de heer H. Düring opstuurde; de lijsten werden opgemaakt tijdens een NJN-kamp aan de Warche bij Bévercé in juli 1967. De bezochte terreinen zijn op de soortenlijst genummerd van 1 tot en met 9:

1. Fagne de Weywertz	16 april 1967
2. Ruisseau de Pouhon	16 april 1967
3. Trôs Marets	16 april 1967
4. Hoegne - Spoorlijn	16 april 1967
5. Hoegne - beek	16 april 1967
6. Warche	2 september 1967
7. Warche NJN-kamp	juli 1967
8. Bayehon	2 september 1967
9. Fagne Wallonne	3 september 1967

Beschrijvingen:

1. Fagne de Weywertz: Sourbrodt (zuidrand van het plateau),

langs de weg naar grote boerderij: Rurhof. Een stukje nog niet afgegraven veen, uitgespaard tussen reeds afgegraven en slechts gedeeltelijk ontgonnen veen. De hogere planten duiden al heel gauw op echt hoogveen: *Andromeda*, *Eriophorum vaginatum*, *Oxycoccus palustris*, *Empetrum*. De grote veenmosbulten waren vaak overdekt met *Polytrichum juniperinum* van *strictum*. *Sphagnum fuscum*, omringd door een brede gordel *Empetrum* vormde letterlijk en figuurlijk het middelpunt van dit veen. Volgens De Zuttere moest hier ook nog *Dicranum bergeri* groeien, maar het bewijs kon niet geleverd worden.

2. Ruisseau de Pouhon. Via Oviat en Longfay naar Khoffrix passeerden we de brug over de Pouhon, één van de afwateringsbeken aan de zuidzijde van de Fagne. Het zeer voedselarme water maakte de groei mogelijk van een aantal prachtige levermossen, zoals *Nardia compressa*, *Marsupella aquatica* en *Scapania nemorosa*, allen op stenen in het snelstromende water. Een zeer steile lei rots, zuidhelling, was begroeid met o.a. *Andreaea rothii* en *Rhacomitrium lanuginosum*, bovendien nog een bronskleurig minimosje, dat een verkleinde uitgave bleek te zijn van *Grimmia apocarpa*, de var. *pumila*. Dichter bij de beek, waar wat klei werd vastgehouden door een *Calluna*-begroeiing vonden we nog *Diphyscium foliosum* en *Blepharostoma trichophyllum*. De stenen brug bleek ook de moeite waard: naast veel *Eucalypta* een paar plukjes *Mniobryum wahlenbergii* en *Distichum capillaceum*.

3. Trôs Marets. Op de weg van Mont naar Hockai passeerden we een smal beekje, practisch de oorsprong van deze beek, die veel zuidelijker in de Warche uitkomt. In een stukje afgegraven en van greppels voorziene Fagne groeide hoofdzakelijk *Molinia*, maar vlak langs de weg was een door hoge sparren omgeven moerasje waar de narcissen onze aandacht trokken (*Narcissus pseudonarcissus* ssp. *pseudonarcissus*). Tussen het langzaam stromende water groeiden pollen *Rhacomitrium lanuginosum*, die al dat water kennelijk erg plezierig vond en dan ook gigantische afmetingen hadden aangenomen, waarbij de taktoppen op reusachtige *Drepanocladussen* leken. *Lycopodium clavatum* en *inundatum* kropen door een vegetatie, die hoofdzakelijk bestond uit *Hypnum imponens*, *Sphagnum auriculatum* en *Sph. compactum*. *Orthocaulis attenuatus* en *O. floerkei* groeiden naast elkaar onder de sparren.

4. Hoegne. Deze westelijke afwatering bereiken we bij de Pont de la Vecquée, vlak bij Hockai. Eerst volgden we de spoorlijn, die hier in de rotsen is uitgehakt waardoor zeer steile, beschaduwde wanden ontstonden. Een paar bronnen in de wand zorgden voor een nog overvloediger mosgroei. *Philonotis fontana* en *caespitosa*, *Riccia bifurca* en *Riccardia sinuata* waren dan ook zonder enige moeite te vinden. *Scapania nemorosa* was ook hier weer in al zijn vormenrijkdommen te vinden. Overal waar stromend water is, daar is ook deze *Scapania* in enorme hoeveelheden te vinden, vaak zo afwijkend van uiterlijke vorm, dat bij nauwkeurige determinatie pas blijkt, dat 10 "verschillende" soorten allemaal weer teruggebracht kunnen worden tot 1 vorm: *Scapania nemorosa*.

5. Vanaf deze spoorlijn daalden we een loofboshelling af naar de Hoegne. Onderweg bleven we verrast staan voor een aantal eiken, die bedekt waren met een centimeters dikke laag *Ptilidium pulcherrimum*. Wat lager waren stenen en boomstompen geheel overgroeid met *Paraleucobryum longifolium* en *Drepanocladus uncinatus*. De sphagnumpollen bleken voor een deel *Sphagnum girgensohnii* te zijn. Op de geweldige keien in de beek groeiden weer oude bekenden: *Andreaea rothii* en *Marsupella aquatica*.

6 en 7. Warche. Deze beek ontspringt veel oostelijker, daar waar het Fagne plateau overgaat in de Eiffel. Bij Robertville is een grote stuw gemaakt; na de dam komen o.a. de Bayehon, Pouhon en Trôs Marets in de Warche. De hellingen van het dal zijn bijzonder mooi. Een reservaat tegenover de samenvloeiing met de Bayehon laat nog de oorspronkelijke begroeiing zien (loofbos en Rysbesvlakten, afgewisseld door open hellingen met steenslag). De vele bronnen en kleine beekjes of watervalletjes in de soms zeer steile rotswanden zijn prachtig. Witte boterbloemen (*Ranunculus aconitifolius*) en hele "watervallen" van Goudveil begeleiden *Conocephalum*, *Lejeunea cavifolia*, *Marsupella*, *Brachythecium rivulare*, *Cratoneuron*, *Philonotis*, *Hookeria* enz.

8. Bayehon. Vanaf de Warche stroomopwaarts komt deze beek tenslotte in een vrij sterk ontwaterd veengebied met zeer veel *Molinia*, waar plaatselijk een prachtige begroeiing met Rijsbes aanwezig is, waartussen nog een aantal Jeneverbessen. Bovenstrooms groeit alleen nog maar *Nardia compressa* op de stenen in

de beek, maar dan ook in ontstellende hoeveelheden. Waar een weg de beek kruist groeit op de leem *Olichotrichum hercynicum*, die het hier blijkbaar koud genoeg vindt om nog zo zuidelijk te komen. Dit voorjaar waren de plantjes voorzien van prachtig bruinrode *Antheridiënbekertjes*, maar ook hier ontbrak van sporenkapsels elk spoor. Meer stroomopwaarts in het nauwe dal komen een paar bronnen voor, waar het prachtige mos *Dicranella squarrosa* of *Diobelon squarrosus* groeit, gemengd met *Philonotis calcarea*. Ook *Hookeria* hoort niet tot de uitzonderingen. In diepe rotsholten vonden we het lichtmos, *Schistostega osmundacea*, zelfs met kapsels!

9. Fagne Wallonne. Tenslotte nog een bezoek aan het grote veengebied ten O. van Mont Rigi en Botrange. Helaas gedeeltelijk afgegraven van het westen af, rondom ontwaterd voor sparrplantages, heeft deze enorme vlakte veel van zijn oorspronkelijke rijkdom verloren. Gelukkig mag er geen turf meer gestoken worden en is een groot deel van het sparrbos op de aangrenzende "Grande Fagne" in vlammen opgegaan in 1944, maar de *Molinia* overheersing is toch dermate sterk, dat er maar een klein deel nog echt de moeite waard is, n.l. de bronnen van de Roer. Overwegend *Calluna*, *Erica* en *Narthecium*, met daar tussen door uitgebreide bulten veenmossen doen vermoeden, dat vroeger deze hele vlakte daarmee bedekt was. We hebben hier geen *Sphagnum fuscum* gevonden, hetgeen in vergelijking met de Fagne de Weywertz misschien te begrijpen valt: in de Fagne de Wallonne geen *Andromeda* en *Empetrum*, in de ander geen *Narthecium*. Het wordt overigens zeer boeiend alle, meest geïsoleerde Fagnes met elkaar te vergelijken. De voor ons nog geringe bekendheid van dit gebied maakt het onmogelijk de vergelijkingen te maken. Een paar markante verschillen na een enkel bezoek: Herzogenvenn: heel veel *Trientalis* en enorm veel narcissen (mei '68); Tusschenbusch Venn: Riet, Beenbreek, bronnen met Bosch paardestaart en Dotterbloemen; bovenloop Bayehon: Rijsbes en Jeneverbes. Het ziet er dan ook wel naar uit, dat de Eindhovenense werkgroep nog heel wat excursies naar dit enorm uitgebreide en interessante gebied zal gaan maken. Wat betreft het "binnenwerk": de werkgroep heeft afgelopen winter een eigen werkruimte getimmerd van 6 x 4 meter, in een bestaande loods van één van onze leden. Voorzien van veel licht en ruimte gaat de uit 14 leden bestaande, gecombineerde Paddestoelen-Mossenwerkgroep een productieve tijd tegemoet.

MUSCI	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Dicranum scoparium	x	.	x	.	.	x	x	x	.
D. scoparium f. paludosum	.	.	.	.	.	.	x	.	.
D. tauricum	.	.	.	.	.	.	x	.	.
Diphyscium foliosum	.	x	.	.	.	.	.	.	.
Distichum capillaceum	.	x	.	.	.	.	.	.	.
Drepanocladus uncinatus	.	.	.	.	x	x	x!	.	.
Encalypta streptocarpa	.	x	.	.	.	x	x!	.	.
Eurhynchium praelongum	.	.	.	.	.	.	x	.	.
Eu. striatum	.	.	.	.	.	.	x	.	.
Fissidens adianthoides	.	.	.	.	.	.	x	.	.
F. bryoides	.	.	.	.	.	.	x	.	.
F. minutulus	.	.	.	.	.	.	x!	.	.
Fontinalis squarrosa	.	.	.	.	.	.	x	.	.
Grimmia apocarpa	.	.	.	.	.	.	x!	.	.
G. apocarpa var. gracilis	.	.	.	.	.	.	x!	.	.
G. apocarpa var. pumila	.	x	.	.	.	x	.	.	.
G. pulvinata	.	.	.	.	.	.	x	.	.
Gymnostomum aerupinosum	.	.	.	.	.	.	x!	.	.
Heterocladium heteropterum	.	.	.	.	.	.	x	.	.
Homalia trichomanoides	.	.	.	.	.	x	x!	.	.
Homalothecium sericeum	.	.	.	.	.	.	x	.	.
Hookeria lucens	.	.	.	.	.	x	.	x	.
Hygrohypnum luridum	.	.	.	.	.	.	x	.	.
Hylocomium splendens	.	.	.	.	.	x	x	x	.
Hylocomium flagellare	.	.	.	.	.	.	x	.	.
Hypnum cupressiforme ssp. imponens	.	x	.	.	.	.	.	.	.
Isopterygium elegans	.	.	.	.	.	x	x	x	.
Isothecium myosuroides	.	.	.	.	.	x	x	x	.
I. myurum	.	.	.	.	.	.	x	.	.
Leucobryum glaucum	.	.	.	.	.	x	x	x	.
Leptodictyum riparium	.	.	.	x	x	.	.	x	.
Mniobryum Wahlenbergii	x	.	.	.	.	.	.	.	.
Mnium affine	.	.	.	.	.	x	x	x	.
Mn. hornum	.	.	.	.	.	x	x!	x	.
Mn. punctatum	.	.	.	x	x!	.	.	x	.
Mn. stellare	.	.	.	.	.	x	x	.	.
Mn. undulatum	.	.	.	.	.	x	x	x	.

MUSCI	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Neckera complanata	.	.	.	.	.	x	x	.	.
N. crispa	.	.	.	.	.	.	x	.	.
Olichotrichum hercynicum	.	.	.	.	.	.	.	x	x
Orthodicranum montanum	.	.	.	.	x	x	x	x	.
Paraleucobryum longifolium	.	.	.	.	x	x	x	x	.
Philonotis caespitosa	.	.	.	x	.	.	.	.	.
Ph. calcarea	.	.	.	.	.	.	.	x!	.
Ph. fontana	.	.	.	x	.	.	.	x!	.
Plagiothecium denticulatum var. denticulatum	.	.	.	.	.	.	.	x	.
P. laetum	.	.	.	.	.	x	x	x	.
P. ruthei	x	.	.	.	.	x	.	.	.
P. succulentum	.	.	.	.	.	.	.	x	.
P. undulatum	.	.	.	.	x	x	x	x	.
Platyhypnidium riparioides	.	.	.	.	x	x!	x	x	.
Pleurochaete squarrosa	.	.	.	.	.	.	.	x!	.
Pogonatum aloides	.	.	.	.	.	.	.	x!	.
P. urnigerum	.	.	.	.	.	.	.	x!	.
Polytrichum formosum	.	.	.	.	.	.	.	x	.
P. juniperinum ssp. strictum	x	.	.	.	.	.	.	.	.
P. marginatum	x	.	.	.	.	.	.	.	.
Pseudoscleropodium purum	.	.	.	.	.	.	.	x	.
Ptilium crista-castrensis	.	.	.	.	.	.	.	x	.
Rhabdoweisia fugax	.	.	.	.	.	.	.	x!	.
Rhacomitrium aciculare	.	.	.	.	x	.	.	x!	.
R. fasciculare	.	.	.	.	.	.	.	x	.
R. heterostichum	.	.	.	.	.	.	.	x!	.
R. lanuginosum	.	x	x	.	.	x	x	.	.
Rhytidiadelphus loreus	.	.	.	.	.	.	x	x	x
R. squarrosus	.	.	.	.	.	.	x	x	x
R. triquetrus	.	.	.	.	.	.	x	x	x
Schistostega osmundacea	.	.	.	.	.	.	.	.	x!
Sch. pennata	.	.	.	.	.	.	.	x!	.
Seligeria pusilla	.	.	.	.	.	.	.	x!	.
Sphagnum acutifolium	x	.	.	.	.	.	.	.	.
Sph. auriculatum	.	.	x	.	x	.	.	.	.
Sph. auriculatum var. rufescens	.	.	x	.	.	.	.	.	.

MUSCI

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
<i>Sphagnum compactum</i>	.	.	X	.	.	.	.	X	.
<i>Sph. cuspidatum</i>	X	.	.	.	.	.	.	.	.
<i>Sph. cuspidatum</i> var. <i>plumulosum</i>	X	.	.	.	.	.	.	.	.
<i>Sph. fimbriatum</i>	X	.	X	.	X	.	.	X	.
<i>Sph. fuscum</i>	X	.	.	.	.	.	.	.	.
<i>Sph. girghensohnii</i>	.	.	.	.	X	.	.	.	.
<i>Sph. inundatum</i>	.	.	.	X	.	.	.	.	.
<i>Sph. magellanicum</i>	X	.	.	.	.	.	.	.	X
<i>Sph. obesum</i>	.	.	X	.	.	.	.	.	.
<i>Sph. papillosum</i>	X	X	.	.	.	.	.	X	X
<i>Sph. recurvum</i>	X	X	.	.	.	.	.	X	X
<i>Sph. recurvum</i> f. <i>fibrosum</i>	X	.	.	.	.	.	.	.	*)
<i>Sph. rubellum</i>	X	.	.	.	.	.	.	.	.
<i>Sph. tenellum</i>	.	.	X	.	.	.	.	.	.
<i>Tetraphis pellucida</i>	.	.	.	X	X	X!	.	.	.
<i>Thamnium alopecurum</i>	.	.	.	.	X	X	.	.	.
<i>Thuidium recognitum</i>	.	.	.	.	.	X	.	.	.
<i>Th. tamariscinum</i>	.	.	.	.	X	X	X	.	.
<i>Tortella inclinata</i>	.	.	.	.	.	X	.	.	.
<i>T. tortuosa</i>	.	.	.	.	X	X	.	.	.
<i>Tortula muralis</i>	.	.	.	.	X	X!	.	.	.
<i>T. subulata</i>	.	.	.	.	.	X!	.	.	.
<i>Ulota crispa</i>	.	.	.	.	.	X!	.	.	.

*) De Zuttere

HEPATICAE

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
<i>Barbilophozia barbata</i>	.	.	.	.	.	.	X	.	.
<i>Blepharostoma trichophyllum</i>	.	X	.	.	.	X	X	.	.
<i>Calyptogeia mülleriana</i>	.	.	.	.	.	X	X	X	.
<i>C. sphagnicola</i>	X	.	.	.	.	.	.	.	.
<i>Cephalozia bicuspidata</i>	X	.	X	.	X	.	.	.	.
<i>C. connivens</i>	X	.	.	.	.	.	.	.	.
<i>Conocephalum conicum</i>	.	.	.	.	X	X	.	.	.
<i>Diplophyllum albicans</i>	.	X	.	X	.	X	X	X	X
<i>Leiocolea mülleri</i>	.	.	.	.	.	X	.	.	.
<i>Lejeunia cavifolia</i>	.	.	.	.	X	X	.	.	.
<i>Lepidozia reptans</i>	.	.	.	X	X	X	X	.	.
<i>Lophocolea bidentata</i>	X	.	.	.	X	.	X	.	.
<i>L. heterophylla</i>	.	.	.	.	X	X	.	.	.
<i>Lophozia ventricosa</i>	X	.	.	.	.	.	.	X	.
<i>Marsupella aquatica</i>	.	X	.	X	X	.	.	X	.
<i>M. emarginata</i>	.	.	.	.	.	X	.	.	.
<i>Metzgeria furcata</i>	.	.	.	.	X	X	.	.	.
<i>M. pubescens</i>	.	.	.	.	.	X	.	.	.
<i>Mylia anomala</i>	X	.	.	.	.	.	.	.	.
<i>Nardia compressa</i>	.	X	.	.	.	.	.	X	.
<i>N. scalaris</i>	.	.	X	.	.	.	.	.	.
<i>Odontoschisma sphagni</i>	X	.	.	.	.	.	.	.	.
<i>Orthocaulis attenuatus</i>	.	.	X	.	.	X	X	.	.
<i>O. floerkii</i>	.	.	X	.	.	X	.	.	.
<i>Plectocolea crenulata</i>	.	.	.	.	.	X	.	.	.
<i>Ptilidium pulcherrimum</i>	.	.	.	X	.	X	.	.	.
<i>Riccardia sinuata</i>	.	.	.	X	.	X	.	.	.
<i>Riccia bifurca</i>	.	.	.	X	.	.	.	.	.
<i>Scapania aspera</i>	.	.	.	.	.	X	.	.	.
<i>Sc. irrigua</i>	.	.	.	.	.	X	.	.	.
<i>Sc. nemorosa</i>	.	X	X	X	.	X	X	X	X
<i>Sc. undulata</i>	.	.	.	X	.	X	X	X	.
<i>Solenostoma spec.</i>	.	.	.	.	.	X	.	.	.

! = fructificerend.

SPHAGNA VERZAMELD IN NEDERLAND
IN 1967 EN 1968

door Ph. de Zuttere

Gezien de toenemende belangstelling door de bryologen in Sphagna, heb ik een lijst opgemaakt van de soorten veenmossen die ik in Nederland verzameld heb tijdens excursies gehouden in 1967 en 1968. Deze lijst bevat een aantal interessante soorten, die reeds in 1966 tijdens de najaarsexcursie in Drente werden verzameld. Mijn determinaties bevestigen hun aanwezigheid in Nederland. Er zijn enige soorten onder die nog niet van België bekend zijn.

SECTIO CYMBIFOLIA Lindberg.

- S. magellanicum* Brid. - Zeegse (Vries), 21.6.1967, 67/3915.
- Langeveen (Spier), 22.6.1967, 67/3943.
S. papillosum S.O. Lindb. - Zeegse (Vries), 21.6.1967, 67/3904 en 3907.

SECTIO ACUTIFOLIA Wils.

- S. fimbriatum* Wils. - Bumerveen (Vries), 21.6.1967, 67/3898 en 3900.
- Zeegse (Vries), 21.6.1967, 67/3909 en 3923.
- Staatsbossen (Spier, vak 64), 22.6.1967 67/3957.
S. fuscum (Schimp.) v. Klinggr. - Meerstalblok (Zwartemeer), 22.6.1967 67/3930.
S. rubellum Wils. - Zeegse (Vries), 21.6.1967, 67/3917.
S. subnitens Russ. en Warnst. - Staatsbossen (Spier, vak 64), 22.6.1967 67/3952.
- Zeegse (Vries), 21.6.1967, 67/3902.

- S. molle* Sull. - Zeegse (Vries), 21.6.1967, 67/3902.
S. angermanicum Melin - Staatsbossen (Spier, vak 64), 22.6.1967, 67/3949 en 3954.

SECTIO CUSPIDATA (Lindb.) Schlieph.

- S. apiculatum* H. Lindb. - Zeegse (Vries), 21.6.1967, 67/3908 en 3919.
- Meerstalblok (Zwartemeer), 22.6.1967, 67/3921.
- Langeveen (Spier), 22.6.1967, 67/3938.
- Mariapeel (Sevenum), 11.11.1968, 68/5402.
S. cuspidatum Hoffm. (1) - Zeegse (Vries), 21.6.1967, 67/3903 en 3914.
- Meerstalblok (Zwartemeer), 22.6.1967, 67/3937.
- Mariapeel (Sevenum), 11.11.1968, 68/5393.
S. laxifolium C. Müll. (1) - Zeegse (Vries), 21.6.1967, 67/3913.
- Meerstalblok (Zwartemeer), 22.6.1967, 67/3960.
- Mariapeel (Sevenum), 11.11.1968, 68/5394.
var. *plumulosum* (Schimp.) De ZUTTERE - Bumerveen (Vries), 21.6.1967, 67/3894.
- Mariapeel (Sevenum), 11.11.1968, 68/5395.
S. majus C. Jens. - Meerstalblok (Zwartemeer), 22.6.1967, 67/3928.
- Langeveen (Spier), 22.6.1967, 67/3940 en 3947.
- Mariapeel (Sevenum), 11.11.1968, 68/5399.
S. pulchrum (Lindb.) Warnst. - Zeegse (Vries), 21.6.1967, 67/3916
- Meerstalblok (Zwartemeer), 22.6.1967, 67/3926.

- S. riparium* Ångstr.
S. tenellum (Brid.) Brid.
S. vogesiacum Warnst.
- Mariapeel (Sevenum), 11.11.1968, 68/5393
  - Meerstalblok (Zwartemeer), 22.6.1967, 67/3933 en 3935.
  - Staatsbossen (Spier, vak 64), 22.6.1967, 67/3948.

SECTIO RIGIDA (Lind.) Schlieph.

- S. compactum* DC.
- Meerstalblok (Zwartemeer), 22.6.1967, 67/3934.

SECTIO SQUARROSA (Russ.) Schimp.

- S. squarrosum* Crome
S. teres (Schimp.) Ångstr.
- Zeegse (Vries), 21.6.1967, 67/3924.
  - Staatsbossen (Spier, vak 64), 22.6.1967, 67/3955.

SECTIO SUBSECUNDA (Lindb.) Schlieph.

- S. auriculatum* Schimp.
S. eraspdatum Warnst.
S. inundatum Russ.
S. obesum (Wils.) Warnst.
S. turgidulum Warnst.
- Zeegse (Vries), 21.6.67, 67/3901 en 3912.
  - Meerstalblok (Zwartemeer) 22.6.1967, 67/3936.
  - Zeegse (Vries), 21.6.1967, 67/3906 en 3911 en 3920.
  - Staatsbossen (Spier), 22.6.67, 67/3956.
  - Langeveen (Spier), 22.6.1967, 67/3945.
  - Zeegse (Vries), 21.6.1967, 67/3901
  - Langeveen (Spier), 22.6.1967, 67/3939.
  - Zeegse (Vries), 21.6.1967, 67/3912.

- (1) De taxonomie van deze twee soorten is nog zeer moeilijk te preciseren. *S. laxifolium* C. Müll., waarvan ik melding in een vorig nummer (BUXBAUMIA, 20, 1-2, pp. 15-26 en 3-4, pp. 98-99, 1966), en in overige publicaties heb gemaakt, zou in feite Hoffmann's *S. cuspidatum* zijn. Daarentegen zou mijn *Sphagnum cuspidatum* Hoffm. (kleine stengelbladen zonder draden, chlorophylcellen op dwarse doorsnede aan beide kanten vrij, enz.) iets anders zijn. Ik hoop deze moeilijkheid in een aanstaande publicatie te kunnen behandelen.

Summary

A list is given of *Sphagna* collected by the author in the Netherlands in 1967 and 1968. Particulars about the taxonomy of *S. laxifolium* C. Müll. and *S. cuspidatum* Hoffm. will be given in a forthcoming publication.

*

KORTE MEDEDELINGEN

Riccia sorocarpa in plaats van *Riccia glauca*. (Rectificatie)

In de mededeling betreffende de vondst van *Sphaerocarpus Michellii* in Buxb. 22 (1968) 34 werd *Riccia glauca* genoemd als tezamen voorkomend met *Sphaerocarpus*.

Dit najaar werd weer gezocht, doch *Sphaerocarpus* werd niet weer gevonden, wel goed ontwikkelde *Riccia*'s. Nu zijn de rozetvormende *Riccia*'s niet altijd gemakkelijk met zekerheid te determineren zonder goede microscopische preparaten. Uit microtoomcoupes is thans gebleken, dat we niet met *R. glauca*, doch met *R. sorocarpa* te doen hebben. De thalluslobben zijn diep en scherp gevoerd. Vrijwel alle topcellen van de "peilers" waren vergaan, slechts dicht bij de groepspunt waren nog enige bolvormige cellen te zien. De ruwe sporen zijn 60 - 80 μ in doorsnede.

E.C.H. Kolvoort

Aanvulling op de soortenlijst van de voorjaarsexcursie naar de omgeving van Nijmegen in 1968.

Bij het door F. Muller verzamelde materiaal bleken nog de volgende soorten voor te komen.

Calypogeia neesiana en *Tortula subulata* van de Hellekuil.

Ook kunnen de ?? achter de *Drepanocladus lycopodioides* vervallen daar hiervan nu bewijsmateriaal bij Muller aanwezig en gecontroleerd is. Deze soort werd bij de Hatertsevennen verzameld.

S. G.

*

Rhacomitrium heterostichum (Hedw.) Brid.

In "Buxbaumia" 22, nr. 1/2-1968, verscheen een lijst van de mossen gevonden op het terrein van de werkhaven te Hellevoetsluis. Aan deze lijst op pag. 25 l.c. dient nog toegevoegd te worden: *Rhacomitrium heterostichum* (Hedw.) Brid. Deze soort verzamelde ik met Drs. A. Touw tijdens een excursie op het onderzochte terrein in april 1968. Merkwaardig is, dat wij deze *Rhacomitrium*, die als kalkmijndend bekend staat, verzamelden van een kalksteenblok (!). Deze kalksteenblokken zijn afkomstig uit de kalksteengroeve bij Beez, in de Belgische Ardennen, waar de soort algemeen voorkomt.

P. de Meij.

*

Een nieuw bryologisch tijdschrift.

De bryologisch-lichenologische werkgroep voor Midden-Europa heeft een nieuw tijdschrift "HERZOGIA" doen verschijnen, uitgegeven door Prof. Dr. Follmann, Dr. Frey, Dr. Koppe, Prof. Dr. Poelt en Dr. Schultze-Motel. De werkgroep stelt zich voor een vruchtbare

samenwerking te verkrijgen tussen de in mossen en korstmossen geïnteresseerde wetenschappelijke werkers zowel als amateurs zonder regionale werkgroepen te willen vervangen. Doel van het tijdschrift is ruimte te bieden voor niet te uitvoerige publicaties op genoemd gebied, korte mededelingen en literatuurreferaten, niet in concurrentie met andere tijdschriften, doch om deze aan te vullen.

Het eerste, gedeeltelijk geïllustreerde, nummer van 84 pagina's maakt een zeer verzorgde indruk. Het bevat 7 artikels (28 pag.) over mossen, 6 over korstmossen (38 pag.) en 6 pag. literatuurbespreking, gedrukt op prima papier.

De inhoud van deze aflevering draagt een duidelijk wetenschappelijk karakter, hetgeen niet te verwonderen is, daar de meeste bijdragen geschreven zijn door specialisten op dit gebied.

Er zullen jaarlijks twee afleveringen verschijnen. De prijs per band van vier afleveringen is DM. 24.- voor leden en DM. 32.- voor niet-leden. Verlag von J. Cramer, 3301 Lehre, Duitsland.

E. C. H. K.

*

Verzoek van de redactie

Om moeilijkheden en fouten bij het overbrengen in gedrukte vorm te voorkomen worden de inzenders van artikelen en mededelingen verzocht hun copie in getypte vorm in te zenden, voorzien van een Engelse summary. Wordt het opstellen van een samenvatting aan anderen overgelaten, dan kan niet worden ingestaan voor het juist weergeven van wat de schrijver als belangrijkste feiten naar voren had willen brengen.

E. C. H. K.

*

Bestuursmededeling

Ons vroegere Amsterdamse lid van de Bryologische Werkgroep en eerste redacteur van "Buxbaumia", Dr. W. Meijer, is met ingang van 1 augustus 1968 benoemd tot Visiting Associate Professor in Plant Taxonomy aan de University of Kentucky in de Verenigde Staten.

Dr. Meyer, die veel heeft bijgedragen tot de grote bekendheid welke Buxbaumia momenteel in het buitenland geniet, wensen wij evenals zijn vrouw en kinderen van harte geluk met deze benoeming.

S.G.

*

Gevraagd:

SPHAGNUM EN SPHAGNETUM van Beijerinck, t. e. a. b.

Opgaven gaarne aan:

W. van Meggelen, Burg. van Haarenlaan 1185, Schiedam,
tel. 010 - 26 42 77.

*